

Bilundshusm
Ann Sandblad
1

Fridhem
Månadal I.

SAMLING

AF

SVENSKT OCH UTLÄNDSKT

SEDELMYNT

CHARTA SIGILLATA.

(Detta slags beskattningsform infördes i Sverige genom k. förordningen d. 4 dec. 1660 och återupptogs på grund af ständernas beslut genom k. förordningen d. 23 dec. 1686. Enligt den senare skulle stämplatne vara sju, »hvardera större än den andra», nämligen på 2, 4, 8 och 16 öre, samt 1, 2 och 3 daler, allt s:mt. Genom k. förordningen d. 23 juni 1718 höjdes antalet till nio, då 16 öre och 3 daler borttogos, men i stället tillkommo stämplat å 4, 8, 16 och 32 daler).

1:a modellen.

Valören anbragt i svartstämpel, bokstäfverna i rund omskrift kring tre kronor, i öfre v. hörnet af skrifarkets förra blad. Derunder utmed långsidan ombudsmannens namn, dels skrifvet, dels med svartstämpel i facsimile. Ombudsmän under tiden till 1732 voro i ordningsföljd (åren efter namnen uppgifva daterade handlingar): *J. Swahnhielm* (1688, 90), *Fr. Öller* (1695, 99), *C. L. Schantz* (1703, 04), *S. Bark* (1706—11), *E. Palmskiöldh* (1719), *J. F. von Schantz* (1721), *Ol. Estenberg* (1728).

4, 32, 1 daler sölvermynt; 16, 8, 4 och 2 öre sölvermynt.

Tid efter annan utgäfvos nya författningar i ämnet, bland annat 1732 och 1736. Efter detta år *skrefvos* valörer m. m. i kanten längsefter.

4 öre s:mt. *H. Bergman junior* och *Carl v. Kemphen*. 1736.

2:a modellen.

Genom k. förordn. d. 14 jan. 1748 bestämdes ej mindre än 21 stämplat, från 2 öre till 100 d:r s:mt. Valören är anbragt dels i en hvitstämpel, det krönte riksvapnet med öfverskrift: *Sveriges Rikes charta sigillata*, dels derunder i svart tryck, ombudsmannens namn, som förut, längsefter i facsimilerad svartstämpel. Genom k. förordn. d. 11 aug. 1767 höjdes chartæ sigillatæafgiften med 50 proc. från 1768, hvilken förhöjning 1770 förnyades. Den angafs genom en svartstämpel under namnet, så lydande: *B:ts: med 50 p:c:t.* Alla dessa stämplat befinna sig, som förr, å arkets förra blad. Ombudsmän under tiden från 1748 voro: *H. Bergman* (1748—58) och *Carl v. Kemphen* (under samma år) samt *Gustaf Ekman* (från 1759).

10, 6, 2 och 1 daler sølfmynt, 24, 16, 12, 10, 8, 6, 4, och 2 öre sølfmynt.

3:e modellen.

Valören som förut, men i riksdaler och schilling med eller utan tilläggstämpel; krönt riksglob i hvitstämpeln; ombudsmannens stämpel som förut. Dubbla stämplat på samma ark förekomma. Ombudsmän voro: *Gustaf Ekman* (åtminstone till 1787) och *J. C. Borgstedt*.

1748 års förordning med dess förklaringar upphäfdes genom en ny d. 10 juni 1803, då 13 schillings- och 10 riksdalers-stämplat infördes. Denna ändrades ånyo 1810 och 1812, hvilken senare förordning, gällande från 1813, införde 10 skillings- och 15 riksdalers-stämplat. Ytterligare ändring skedde 1824 o. s. v.

1748 års förordning med dess förklaringar upphäfdes genom en ny d. 10 juni 1803, då 13 schillings- och 10 riksdalers-stämplat infördes. Denna ändrades ånyo 1810 och 1812, hvilken senare förordning, gällande från 1813, införde 10 skillings- och 15 riksdalers-stämplat. Ytterligare ändring skedde 1824 o. s. v.

4:e modellen.

Chartan helark eller liten, aflång lapp; hvitstämpel med ståndens emblem och omskrift: *Svea rikets ständers charta sigillata*, derunder valören i svart och ombudsmannens namnteckning, likaledes i svartstämpel. I papperets vattenstämpel valören och, i början, årtalet. Chartan bär alltid åteckning om den handling till hvilken den hör. Ombudsmän åren 1813—43 voro: *J. C. Borgstedt* (till 1817), *Jac. Nordvall* (1817—30-talet) och *A. Ygberg* (1830- och 40-talen).

Helark: 2, 6, 5, 4, 3 och 2 sch: 1/2, 1/4, 1/6, 1/8, 1/10, 1/12, 1/16, 1/20, 1/24, 1/30, 1/36, 1/40, 1/48, 1/60, 1/72, 1/80, 1/90, 1/100, 1/120, 1/144, 1/160, 1/180, 1/200, 1/240, 1/288, 1/320, 1/360, 1/400, 1/480, 1/500, 1/600, 1/720, 1/800, 1/900, 1/1000.

Lösa chartor: 100, 50, 25, 20, 10, 6, 5, 4, 3, 2, 1 1/2 och 1 r:d.; 24, 12, 6, 5 och 1 sch:

Några af dessa bära i vattenstämpeln åren 1811 och 1812.

5:te modellen.

I följd af upptäckta förfalskningar i stor skala af charta sigillata förordnades genom k. skrifvelsen af d. 17 okt. 1843: att nya chartor från och med 1845 skulle införas; papperet skulle tillverkas vid Tumba och trycket utföras i Riksbankens tryckanstalt, hvarjemte svartstämplingen skulle upphöra. Chartorna utgöras dels af ark, dels af lappar (»biläggningskartor»). Valören angifves på arken midt upptill i en prydligt ornerad kartusch, i hvars midt den krönte riksgloben med omskrift: *Bevillningsstämpel*. Å riksdalersvalörerna rödt, å skillingsvalörerna blått tryck i förening med svart. Intet namn. Valören, tillverkningsåret och brukets namn (Tumba) i vattenstämpel.

För kontroll å riktig kartering af vissa slags handlingar infördes genom k. kungörelsen d. 15 maj 1846 biläggningskartor, så inrättade, att då kartan midt öfver vertikalt afklippes, så väl den ena som andra delen innefattade fullstän-

diga valör- och årtals-stämplat. Den venstra hälften, utmärkt med N:o 1, vidfogades handlingen; den högra hälften, betecknad med N:o 2, insändes till hofrätten. Kartorna likna de af nyss beskrifna modell, men hafva kring globen orden: *Charta sigillata* två gånger och äro tryckta i rött och grönt för skillings-, i rött och blått för riksdalersvalörerna.

Helark: 12 och 6 skilling. 3, 4

Hela chartor: 20, 10, 7, 6, 4, 3, 2, 1 1/2 och 1 riksd:r, 36, 24, 12, 6, 5, 4 och 3 skill:g.

Halfva chartor: 100, 50, 25, 20, 12, 8, 7, 6, 5, 3, 2 och 1 1/2 riksd:r, 36, 32, 24, 16, 12, 9, 8, 5 och 3 skill:g (de flesta blott halfvan n:o 1).

6:e modellen.

Lik föregående, men enl. k. förordningen d. 27 nov. 1857 lydande å riksdaler och öre i riksmünt.

Helark: 25 öre riksmünt. 50,

Hela chartor: 100, 75, 50, 25, 15, 10, 8, 7, 5, 2 och 1 riksdaler riksmünt, 50, 40, 30, 25, 20 och 10 öre riksmünt.

Halfva chartor: 50 rdr r:mt, 40, 15 och 10 öre r:mt.

Vexelstämpel: 1 1/2 riksdaler riksmünt (rött och svart tryck).

7:de modellen.

Riksvapnet, hållet af lejon inom en oval med öfverskrift: *Stämpelpapper*; valörerna i ovaler vid sidorna. Valör och år i vattenstämpel. Riksdalersstämplatne hafva rött, örestämplatne grönt bottentryck. Med samma modells bibehållande infördes genom k. förordningen d. 2 okt. 1874 valörer i kronor och öre.

Chartor: 1 riksdaler, 50 och 25 öre.

8:e modellen:

Enligt k. förordningen d. 14 maj 1880 utlemnades från och med d. 1 juli s. å. beläggingsstämplat efter ny ritning, hvilka skola fastsättas vid handlingarna med sin limmade sida. De äro aflånga märken af olika storlek med botten- och svart-tryck samt angifven valör upptill, derunder riksvapnet af vexlande utseende. Senaste förordning i ämnet är af d. 9 aug. 1884.

50 öre.

Dessutom profstämpel å 1 rdr rmt samt 4 olika förslagsritningar till stämplat å 50 öre.

4 st. chartæ sigillatæ stämpel-sedlar, utfärdade af J. Nordvall 1801 och 1803.

